

SÁRKÖZINÉ SÁROVITS HAJNALKA

HELYISMERET A VÁROSI KÖNYVTÁRBAN

„A Balatoni Szövetség 1944. évi tavaszi közgyűlésén dr. Margittay Rikárd Balaton-kutató, újságíró, a Balatoni Kurír munkatársa javaslatára úgy döntött a Szövetség, hogy csak az addig összegyűjtött általános balatoni tárgyakat, dokumentumokat engedik át a keszthelyi Balaton múzeumnak, a helyi vonatkozásúakat a füredi Gyógyterem egyik kisebb termében létesítendő fürdőkönyvtárral együtt, megfelelő szekrényekben elhelyezve kell a közönség elé tárni. „Mert Balatonfüred múltja egymagában is van olyan gazdag, hogy egy helyi vonatkozású gyűjteményben elegendő bőséggű anyagot szolgáltatasson” – indokolta javaslatát.”¹

Mint a fenti idézetből is kitűnik, a helyismereti gyűjtő- és kutatómunka több évtizedes múltra tekint vissza településünk életében.

Könyvtárunkban az 1970-es évek végén, a 80-as évek elején indult meg a helyismereti-helytörténeti jellegű könyvtári kiadványok gyűjtése és feldolgozása. Megkezdődött egy különgyűjtemény kialakítása, elsősorban a település múltja iránt elkötelezett kollégáinknak köszönhetően.

Ebben a tevékenységben az úttörő munkát *Karika Erzsébet* könyvtáros végezte, aki elsősorban *Zákonyi Ferenc* helytörténeti kutató életművével foglalkozott. Az elvégzett munkát *Karika Erzsébet: Balatonfüred helyismereti bibliográfiája* (1979) című műve összegezte.

A gyűjtő és feldolgozó tevékenység felerősödött *Györgyné Juhász Katalin* igazgatói működése alatt (1989–1997), aki – bár nem volt füredi származású és füredi lakos – szívügyének tekintette a település múltját őrző dokumentumok felkutatását.

Ő hozta létre az azóta több ezerre gyarapodott képeslap-gyűjteményt; szorgalmazta, hogy munkatársai publikálják helytörténeti kutatásaik eredményeit, megkezdte a helytörténeti kiadványok megjelentetését.²

Karika Erzsébet utódaként kiváló helytörténeti kutatómunkát végzett korán elhunyt kollégánk, *Pintér László* (1958–1991). Sok írása jelent meg a Balatonfüredi Napló hasábjain is.

1993-ban új feladattal, új épületrésszel bővült a könyvtár: Városi Helytörténeti Gyűjtemény létesült, amelyben a település múltjára vonatkozó írásos és tárgyi dokumentumokat gyűjtik, feltárják, rendszerezik helytörténetészeink.

Bálint Jánosné Köves Lídia – *Zákonyi Ferenc* egykori munkatársa – a füredi kemping vezetője

végrendeletével, nemes adományozásával a Veszprém Megyei Idegenforgalmi Hivatalra hagyta házáat, azzal a kikötéssel, hogy az kizárólag Balatonfüred Város Helytörténeti Múzeumának adhasson otthont.

A Helytörténeti Gyűjtemény
Arany János utcai épülete

Ezzel új fejezet kezdődött a füredi „múzeum” történetében is, hiszen adományok, ajándékok útján sok-sok, nem hagyományos könyvtári dokumentummal gyarapodik gyűjteményünk.

A Gyűjtemény állománya: könyvek, térképek, kéziratok, fotó- és képeslapgyűjtemény, aprónyomatványok, folyóiratok, muzeális dokumentumok (néprajzi, hely- és ipartörténeti tárgyak, festmények, szobrok).

Az 1990-es évek közepén megkezdődött a Gyűjteményben található dokumentumok számítógépes feldolgozása az Eötvös Károly Megyei Könyvtár által kidolgozott program alapján, megindult a dokumentumok publikálása.

A dokumentumok archiválásához, nyilvánosság elé tárásához komoly technikai berendezésekre, eszközökre van szükség, ezeket sikerült az elmúlt években – elsősorban pályázatok segítségével – beszerezni (mikrofilm-leolvasó, fénymásoló, digitális fényképezőgép, lapszkenner).

Az Informatikai és Hírközlési Minisztérium pályázatán nyert számítógépek segítségével eMagyarország pontot alakítottunk ki (2002-től 2009-ig), e szolgáltatással látogatóink, kutatóink munkáját könnyítettük meg.

2006-ban elkészült a Helytörténeti Gyűjtemény első internetes honlapja, a közeljövőben ennek megújult változata is látható lesz. Önállóan (www.historia-bfured.hu) és a Városi Könyvtár honlapjáról is elérhető. A honlap segítségével megismerhető létjöttünk, tevékenységünk, a város ne-

ves személyiségei, különgyűjteményeink.

A Helytörténeti Gyűjtemény létrejötte kiváló lehetőséget nyújt a város és lakói történetének megismerésére, az elmélyült kutatómunkára, az alapos, személyre szabott információs szolgáltatásra.

Óriási fejlődésnek lehettünk tanúi az elmúlt években. Elsőként két nagyobb hagyaték került a Gyűjtemény tulajdonába: a Zákonyi- és a Lipták-hagyaték, majd egyre nagyobb számban adták (adják) át egykori családi dokumentumaikat a fürediek és a városból elszármazottak. Szerzeményezésünk kiegészül az aukciókon megszerzett dokumentumok feldolgozásával is.

A gyűjtőkör bővülése – múzeumi jellegű tárgyak szaporodása – miatt a helytörténeti gyűjtemény túllépett az egyszerű helyismereti kereteken.

2006-ban ideiglenesen, majd 2007-ben véglegesen megkaptuk a „Közérdekű muzeális gyűjtemény” címet, amely egyúttal a Gyűjteményben folyó munka elismerését is jelenti.

A Gyűjtemény munkáját Németh Ákosné Rácz Lídia irányította 1993-tól 2000-ig, 2001-től 2008-ig Elek Miklós, majd 2008-tól dr. Ács Anna muzeológus – mindhárman kiváló helytörténészek, akik munkatársaikkal: Tóth-Bencze Tamással és Tóth Györgyivel együtt számos cikkben, könyvben idézték fel településünk múltjának ismert és elfeledett eseményeit, személyeit.

Az Arany János utcai épület átadásával sajnos csak időlegesen oldódtak meg a Helytörténeti Gyűjtemény elhelyezésének gondjai. Az épületet teljesen „belaktuk”, a dokumentumok őrzése, szakszerű tárolása nem volt megoldott.

A Balaton-part Ékköve II. projekt keretében 2010 márciusától a Városi Helytörténeti Gyűjtemény a Blaha Lujza u. 3. számú, egykori fürdőigazgatói villában kapott helyet.

Sajnos, már a tervezéskor kiderült, hogy a gyűjteménynek csak töredéke fér el az új helyen: a kézikönyvtár, a képeslapgyűjtemény, a fotótár, a Lipták- és Zákonyi hagyaték, bekötött folyóiratok. Az újonnan kapott, beleltározatlan gyűjteményi anyag továbbra is az Arany János utcai épületben van – még mindig meglehetősen mostoha körülmények között.

A várostörténeti kiállítás szakmai tervezését már 2005-ben megkezdtük. Megvalósítása 2010-ben, az „Ékkő II.” projekt keretén belül megújult épületben, az Alfa pályázat segítségével sikerült. Mindehhez komoly szakmai – helytörténeti kutató, feldolgozó, digitalizáló – munkára volt szükség. Jelenleg 4 témakörben, interaktív várostörténeti kiál-

lításban gyönyörködhetnek a látogatók: utazás, gyógyászat, Anna-bál, színház.

Az új épületbe költözést megelőzte egy szervezeti átalakítás is. A helytörténész munkatársak a városrehabilitáció során létrejött új intézményegyesítés, a Balatonfüred Kulturális Nonprofit Kft. dolgozói lettek. A gyűjteményi anyag kezelése, a szerzeményezés továbbra is a Városi Könyvtár feladata.

A Blaha utcai épület a felújítás előtt

Nagyon fontos küldetése a gyűjteményben dolgozó helytörténészeknek, hogy az ifjúságot a szülő- és lakóhely iránti szeretetre neveljék. Foglalkozások, vetélkedők, pályázatok segítségével igyekeznek megismertetni településünk múltját a város ifjúságával.

Szakmai szervezetekkel, kutatókkal tartunk fenn komoly kapcsolatokat (Magyar Országos Levéltár, Helyismereti Könyvtárosok Egyesülete, megyei és országos múzeumok).

2005-ben a Helyismereti Könyvtárosok XII. Országos Konferenciájának megrendezésében és a lebonyolításban gyűjteményünk is komoly feladatot vállalt. A konferencia résztvevőinek egy napját Füredre szerveztük.

A városi könyvtárak kötelező feladata a helyismereti dokumentumok gyűjtése, rendszerezése és rendelkezésre bocsátása. Elsősorban nyomtatott, írott dokumentumok gyűjtése az alapfeladat, de a helyismereti munkához elválaszthatatlanul hozzátartozik a képi és hangzó dokumentumok gyűjtése is.

TIOP pályázatból nyílt lehetőségünk a könyvtárral közös arculatú, a HunTéka Integrált Könyvtári Rendszerre épülő helytörténeti számítógépes feldolgozásra.

A Helytörténeti Gyűjteményben az elmúlt két évtizedben végzett helytörténeti kutató, feldolgozó, tájékoztató és publikációs munka minta értékű.

Csak ízelítő tevékenységünkől:

- képi dokumentumok digitalizálása, tartalmi feltárása (képeslapok, fotók, térképek, oklevelek)
- egyes írásos/nyomtatott dokumentumok digitalizálása, teljes szövegű elérhetősége a Gyűjtemény honlapján keresztül (folyóiratok, hivatalos iratok, okmányok, kisebb terjedelmű, különleges történeti-irodalmi alkotások)
- a múzeumi anyag feldolgozása és publikálása
- a hagyatékok gondozása, további tartalmi feltárása (Zákonyi- és Lipták-hagyaték, egyéb családi adományok)
- adatbázisok készítése (történeti és aktuális szaknévsorok, városismertető kiadványok, cím- és adattárak a város szolgáltatásairól)
- szakirodalmi adatbázisok használata (témafigyelés, folyóiratfigyelés)
- kiadványok előkészítése, kiadása.

A Helytörténeti Gyűjtemény vállalt feladata, melyet a továbbiakban is elsőrendű fontosságúnak s támogatandónak tartunk: a helyi kultúra gondozása. A város lakói számára ez a leginkább közelálló cél- és feladatrendszer, amely „emberközeli” hozza az intézmény működését.

Magában foglalja a település, a régió természeti, kulturális, közösségi értékeinek közzétételét, a lokalpatriotizmus erősítését a könyvtári – közművelődési tevékenység sajátos formáival. (Helytörténeti kiállítások, helyi ünnepek, könyvbemutatók, találkozók, vetélkedők szervezése, a helyi társadalom kiemelkedő jelentőségű közösségeinek, személyiségeinek, ezek tevékenységének méltatása, tekintélyük gondozása, jelentőségük ismertté tétele, támogatása.)

Kiemelkedően fontos, hogy a Gyűjteményben folyó munka megfelelő nyilvánosságot kapjon.

A Gyűjteményben található kéziratok, ill. helyi visszaemlékezések, kutatások alapján állítja össze a szerkesztőbizottság – a 2001-től évente háromszor megjelenő – *Füredi História* című helytörténeti folyóiratot, amelynek megszületését Elek Miklós helytörténésznek köszönhetjük.

Részt veszünk/vettünk megyei és országos kiadványok anyaggyűjtésében (Veszprém Megyei Életrajzi és Kortárs Lexikon, Balatonfüredi Életrajzi Lexikon). Kiadványainkat illetően alapvető fontosságúnak tartom a helytörténeti vonatkozású irodalom megjelentetését, a Helytörténeti Gyűjteményben folyó feltáró munka eredményeinek bemutatását, publikálását.

Kollégáink szakmai tudását, tapasztalatait rendszeresen felajánljuk a Balatonfüred Városért Köz-

alapítvány könyvkiadói tevékenységéhez.

A Gyűjtemény helyet ad a Helytörténeti Egyesületnek, amely 1994-ben jött létre, s az alapszabály szerint mindenkori titkára a Gyűjtemény egyik dolgozója.

Célja a helyi emlékek, értékek felkutatása, összegyűjtése, előadások, helytörténeti táborok és kiadványok szervezése, kiadványok megjelentetése.

„A könyvtár szellemi szervező erő” – közvetítő szerepet tölt be a kultúra létrehozói, és a felhasználók között.

A balatonfüredi Városi Helytörténeti Gyűjtemény igazi szellemi műhellyé vált az elmúlt években: állományának sokszínűsége, eddigi tevékenysége, a munkatársak szakmaszeretete és hozzáértése megfelelő alapot jelentenek az új feladatok megvalósulásához is.

Jegyzetek:

1. Múzeumi tervek, remények Balatonfüreden / Ács Anna = *Füredi História*, 2011/1. sz.
2. **1994-től minden évben megjelenik a „Füredi évfordulók” adott évre vonatkozó füzetje**
1995-ben: *Karika Erzsébet: Zákonyi Ferenc bibliográfia; „Bevezetés Balatonfüred történetébe”: lakóhelyismereti olvasókönyv általános iskolás tanulók számára / György Péter János*
1996-ban: *„Fejezetek Balatonfüred történetéből” / Szerk. Németh Ákosné*
1997-ben: *„...szép magyar hazánknak tündérvideke...” / Szerk. Németh Ákosné*
1998-ban: *„Csajághy Gábor emlékezete” / Írta és szerk. Németh Ákosné*
2001-től megjelenik a „Füredi História” című helytörténeti folyóirat, évente 3 számmal
2003-ban: *„Üdvözlés Balatonfüredről”: Válogatás a Balatonfüredi Helytörténeti Gyűjtemény képeslapjaiból / Írta és összeállította: Elek Miklós és Németh Ákosné*
2004-ben: *„A mindig szép Balaton”: Válogatás Cholnoky Jenő írásaiból / Szerk. Németh Ákosné; Lipták Gábor: Aranyhíd (3. kiad.); Balatonfüred emlékjelei / Írták: Elek Miklós, Karika Erzsébet, Németh Ákosné, Tóth Györgyi (1. és 2. jav. kiadás); Balatonfüred-füredi bencés kézben (kiállítási katalógus)*
2006-ban: *Mutató a „Balatonfüred és Balatonarács története” című kötethez / Összeáll. Tóth-Bencze Tamás*
2007-ben: *Németh István Péter: Kalauz az Aranyhídra / Szerk. Sárköziné Sárovi Hajnalka*
2008-ban: *„Márványtábla helyett”: Emlékezés füredi polgárokra, családokra / Szerk. Elek Miklós; „Balatonfüred nevezetes épületei” / Írta és összeállította Némethné Rácz Lídia*
2009-ben: *„Zákonyi Ferenc, a könyvgyűjtő” / Írta és összeállította Tóth Györgyi = In: Zákonyi Ferenc: A savanyúvizek városában*
2011-ben: *„A régi Balatonfüred”: Múltidéző képeskönyv / Írta és összeállította Némethné Rácz Lídia; „Balatonfüred az évszámok tükrében” / Írta és szerk. Tóth-Bencze Tamás*